

*pietra, che pare sia stato una base di collona o statua con in fronte: Eudoxio et Eudoxie Eudoxius et Eudoxia p. ann. XXIII, in cima D. M. S.*¹

U odgovoru Karamanića na taj Salečićev list, razlaže Karamanić o načinu pokapanja kod Grka i kod Rimljana, te o Salečićevih grobovih na vrhuncu briegova veli: *le sepolture su le cime de' monti non credo che siano state dell' accennate due nazioni*; te navadja više ulomaka iz najstarijih spisatelja da dokaže, kako najprvi narodi *aut sub montibus* (t. j. u špiljah) *aut in montibus sepeliabantur*. Napokon dodaje prepis gori pomenutoga rims. nadpisa (Mommsen l. c. br. 3071) ali opet drugako podjeljena.

Salečić 12 ožujka 1719 posla Karamaniću prepis i onog drugog gori pomenutog nadpisa nalazeća se na Gradini u zapuštenom predjelu, o kom kaže, da je fenički. S. Ljubić.

D o p i s i.

1. Badlješina, dne 6 listopada 1885. — Mjesto Badlješina jedva će biti kakovih sto i petdeset godina staro. U neposrednoj blizini tog sela nalaze se dvie nedvojbeno znamenite starine, ruševine naime dosad još skroz nepoznatih gradova ili crkva. Ja bar o tih ostancih niesam nigdje ništa čitao, a ne spominje ih niti isti inače sitničar I. Čaplović. Biti će tomu uzrokom to, što ove ruševine ne leže na povišenih mjestih, kao većina naših starih gradova, već u nizini tik sjenokoša, zarašćene neprohodnim gotovo dračjem i šikarjem. Ka gornjemu mnogo doprinosi nedvojbeno i ta okolnost, što su rečene zidine u rukuh puka, svake godine sve većma razrovane, za gradnju raznih sgrada upotriježljavane bile, čega radi se od istih danas samo duboki obkopi i temeljni zidovi vidjeti mogu.

Prva od tih ruševina leži na četvrt ure južno od Badljevine, i zove se „Gradina“, kraj koje se nalazi staro groblje, u koje su ovdašnji žitelji

¹ Mommsen l. c. p. 285 n. 1713 donosi sasvim drugi nadpis, koj se je nalazio na kotorskom trgu isto na četverouglastom stupu, te primećuje: »sine dubio is ipse est titulus, quem profert Caramaneus (in schedis Lissae apud Dojmium mihi visis) a se descriptum, si quidem hoc est describere, sic: Cattari in piazza quadro die pietra D M S EVDXIO ET EVDXIE EVDXIVS ET EVDXIA P ANN XXIII. Mommsen i ovaj nadpis dopituje krivo Karamaniću, dočim ga ovaj dobio od Salečića; te nesudara ni najmanje s kotorskim Mommsenovim, s čega vjerojatno, da se tu radi o dva razna nadpisa.

sve do nedavno svoje mrtvace zakapali. Da je oko gradine njekoč veliko selo ili trgovište stajati moralo, pokazuju i svjedoče oni mnogi komadi opeka i debela criepovlja, koji su po „Dereza“ zvanih poljana obilno razasuti, a ne manje i temelji bivših tuj kuća, koji se na nekih ovdje ležećih oranica jošte dobro razabrati mogu. Kada bi se temeljne ove zidine povadile (ima ih 5—6 stopa debelih), ne dvojim, da bi se našlo starina, koje bi tamnu poviest ove okolice, a možda i ciele nam domovine razbistrile, a vlasnici njiva bili bi izkapajućemu starinaru svom dušom zahvalni, ako bi im polja dosadnih opeka i zidina oslobodio. No, tomu se hoće novaca, hoće se troška i vremena; a odkud pojedincu svega toga, kada ga ciela družtva smoći i nabaviti ne mogu? — Na rečenih njivah našla se prije više godina opeka s napisom „Palestina“, koji bi se po Čaploviću (I. str. 80) „Biela stiena“ (?) čitati imao.¹

Druga i to mnogo veća ruševina leži zapadno od Badljevine, na kakova pol ure hoda, zarašćena šumom, trnjem i šikarjem. Narod zove to mjesto „Crkvištem“, a nekad i „Gradinom“. Ciela gradina, kako sam ju češće proučavao, obisiže preko dvie rali zemljišta, koje je oko na oko dubokim obkopom i visokim nasipom okruženo. Kako se danas iz temeljnih zidina i nutarnjih obkopa razabrati može, stajala je tvrđja, samostan ili crkva na zapadnoj strani gornjega zemljišta, i tuj su izkopani mnogi liepi pilovi i ploče s gotičkim ili — kako neki vele — tja staroslavenskim napisima. Sve ovo raznešeno je, razkomadano i u zidove kuća i pivnica uzidano. Kod nekih žitelja Sriedjana rimskih našao sam iz te gradine doveženih kamenitih ploča s napisom; nu žalibože, izim da su pismena gotička, ništa drugo razabrati nemogoh. Odlomke tih napisu objelodanio sam prije više godina u nekih naših glasilih, u kojih sam moja opažanja i primjetbe tičuće se ove okolice, dosta obširno opisao bio.

Prigodom nedavnog izkapanja i prekapanja temeljnih zidina toga crkvišta naišli su seljaci na podzemni prostor, u kom izim množine čovječjih lubanja, razne veličine željeznih čavla i nekoliko svićenjakom spodobnih sprava, ništa drugo ne nadjoše; a kako bi i našli, kada izim opeka i kamenja, ništa drugo ni tražili nisu. Uzalud sam propitkivao za nadjene svićenjake i tražio ih, svatko mi reče, da su seljaci, misleći da su zlatni, ili da će u njih novaca naći, ove potrli i u bližnje, vodom zaplavljene obkope pobacali. Odatle se vidi, koliko historičkih starina s neukosti našega puka propada, a ne manje i potreba, da arkeološko naše družtvo i u ovih krajevih svoja iztraživanja što prije započme, te u tu svrhu od zemlje potriebiti novac potraži.

Jugozapadno od prije opisane točke crkvišta, na nekoliko tek koraka od glavnoga obkopa, prostire se velika močvara, pokraj koje je zdenac, u kom bi se po kazivanju puka, zvono nekad ovdje stajavše crkve nalaziti moralo, i kojega se glas u stanovito doba večeri, još i sada točno iz

¹ To je sve puki sanj Čaplovićev; a takovih kod njega ima u izobilju. Uredništvo.

zdenca razabrati može. Puk pripovieda, da je ovdje stajala nekad velika crkva posvećena svetim Trim kraljem.

Iztočno od te „Gradine“ proteže se velika ravnica zvana „Tiljak“, po kojoj je množina baš i umjetno izklesana kamenja, opeka, debela cripovlja i kovačke troske na toliko razasuta, da težaci oruč, s njom trista jada i muke imaju.

Obe ove „Gradine“ leže uz potok Bielu, koji se kroz badljevske, sriedjanske i trojglavske livade između šikarja i vrbaka vijuga, a konačno u blatnu našu Ilovu izliewa.

Andrija Frank, učitelj.

2. Belovar, 2 studenoga 1885. — Veleccienjeni gospodine! Kako sam primio Vaše veoma zanimivo pismo, odma sam uredio sve za svoj polazak u Kloštar pokraj Gjurjjevca. Moram spomenuti, da su mi svi, koji su mi ikako pri tom pomoći mogli, bili na ruku. Tako je presv. gosp. vel. župan Bude pl. Budisavljević odma odredio, da mi se dadu na tri dana tri cestara, da nar. muzej ne bude trebao radnike platiti. Perovodja županijski, g. Kenfelj, koji je u nedelju 25 listopada imao u Kloštru posla, poveo me je s istog razloga bezplatno. Gosp. Winkler, krčmar u Kloštru, dao mi u svako doba svoja kola, da se odvezem u pieske, pa me je, kad sam se vraćao u Bjelovar bezplatno odvezo do Gjurjjevca. Tu mi je načelnik g. Šnidarišić dao predpregu, da što jeftinije dodjem u Bjelovar. Ja Vam to sve spominjem, da znate, od kolikoga čara su bile rieči moje: „idem izkapat i ostanke starih Hrvata“ i da znate, kako su ljudi ovdje pripravni nar. muzeju učiniti ma kakovih usluga. Napokon moram spomenuti i gosp. ravnatelja E. Krambergera, koji mi dragovoljno dao dopust od 3 dana.

U ponedjeljak začeo sam izkapanje. Bilo je kišovito vrijeme. Ali ja nisam imao mira, te sam ipak pošao u pieske, gdje sam pod kišobranom nadgledao radnike i sve im odredjivao. Moram Vam iskreno izjaviti, da sam nekom bojazni latio se toga posla; jer sam znao, da mi se može dogoditi, da počnem izkapanja na nepravom mjestu, te da ne budem ni našao lješina, ili ako ih nadjem, da ne bude oko njih nikakovih uriesa ili drugih kakovih stvari. Hvala Bogu, minuo me je strah odma, čim je prva lopata pieska izbačena, jer odma naidjosmo na lješine. Il je to sreća ili ima svagdje lješina.

Od Kloštra pa do toga mjesta ima dobar $\frac{1}{4}$ sata hoda. Ja sam Vam priložio mali nacrt toga prediela, kojega sam risao sa onoga mjesta, koje sam označio zvjezdicom. Cijela okolica goli je piesak. Ono što je u nacrtu žuto, ono je piesak, a što sam slabo poernio, riedka je trava, kojoj pastiri kažu „srakonoga“. Nešto te trave priložiti ću nadjenim stvarim, a ponio sam si dosta nje, da ju izpitam i pretražim, jer sam negdje čuo, da je ona u industriji rabljena. Humak, u kojem vidite široki crni potez *ab*, jest dotično mjesto. Od *a* na lievo, nalazi se na površini mnogo žutih, sivih, zelenih, crvenih i drugih čisla, mnogo ljudskih zubih, i to samo ocaklina, komadića kostih itd. Kako vjetar nosi piesak, vidio sam drugi dan, prem je prvi dan bio kišovit. Cijeli prediel vidi se kao u magli od

samoga letećega pieska, te se, kako narod kaže, ovi humci, kojim veli „vejanici“, svake godine mienjaju. Kako vjetar odnese laglji piesak, ovako ostave na površini sve što je težje, dakle spomenuta čisla, komadići kovina itd. Tu sam počeo. Vidio sam da je humak s jedne strane od vjetra kao odglodan, jer s druge strane ima na njemu trave, pa jer je bilo na površini i kosti i drugih stvari, morao sam suditi, da su to ostanci iz otkrivenih grobova. I nisam se prevario. Pri točki *a* nalazio sam kostur odma izpod površine. Smier *a—b* jest od sjevera na jug. Kosturi leže istosmjerno od zapada na iztok s glavom prama zapadu, a položene su vodoravno. Čim sam našao prvi kostur, dao sam kopati u istom pravcu prama *b*, te sam od *a* do *b* = 24 metra našao 9 lješina. Piesak, u kojem su kosturi, sasvim je crn. Nad i pod njim je obični žuti piesak. Po mom mnienju je taj piesak crn od sagnjiloga mesa, jer sam sve kosture samo u ovom crnom piesku našao. Moguće je napokon i to, da je kiša, koja prije toga pala, tek do te dubljine doprla, ali to je manje vjerojatno, jer je piesak preodviše crn. Debljina toga crnoga i mnogo žvršćega i tvrdjega pieska je $\frac{1}{2}$ — 1 met. Čim dalje sam kopati dao prama točki *b*, tim dublje sam morao kopati, da dodjem do tog crnog pieska i do kostura, tako da kako je prva lješina bila tik pod površinom, zadnja bila 2 m. 30 cm. izpod površine. Razmak jedne lješine do druge je 1 — 1 $\frac{1}{2}$ m. Kosturi su veoma slabo uzčuvani. Bilo je grobova, gdje sam našao samo zube i ništa drugo; u drugih opet zube i nešto lubanje, u trećih lubanju i cievanice od nogu. Nigdje nisam našao kralježe, rebra, ruke ili stopalo noga. Nu, kako sam našao na jednoj cievanici tik nad koljenom jedan prsten, čini se, da su lješine zakapali spruženih ruku. Žao mi je, da Vašoj želji glede glava i kostura po tomu zadovoljiti nisam mogao. Jedna jedina glava prilično je sačuvana. Pod njom našao sam jednu tvrdu grudu, kao komad neke posude, što li. Ženskih kostura našao sam tri. S jedne i druge strane glave našao sam mindjuše, koje Vam takodjer šaljem. Negdje je bila samo jedna sa svake strane, negdje i po 3. Gdjejoje mindjuše i komade istih našao sam na površini pieska na raznih mjestih. Isto tako nadjen je ovaj prsten od bronze na površini pieska. U jednom grobu, tamo gdje je imao biti vrat, našao sam priloženi uries u obliku oraha, a u njemu zlatne listiće. Pod ovim orahom ono debelo valjkasto čislo, koje je uz taj orah zamotano. — Duljina lješine od glave pa do pete je 2 m. Ova ciela glava, koju Vam šaljem, bila puna puncata pieska, koji je bio tako tvrdo nabit, da sam ga morao nožem iztrugati. Ja mislim, da će se na toj glavi nuždua mjerenja načiniti moći.

Izim ovih stvari šaljem Vam i drugih u piesku nadjenih. Tako ćete u jednom zamotu naći komadiće, kao okamenjene grančice, kojih ima svagdje na površini. Onda imade u drugom zamotu tamno sivih, tvrdih, šupljikavih pločica, za koje ne znam, kako bi ih krstio. U trećem zamotu naći ćete komadiće posudja. Prem sam svagdje tražio veće komade, nisam ih u to kratko vrieme naći mogao.

Napokon Vam moram spomenuti, da je sav piesak svagdje pun nekakove biele vapnene tvari, koja se vuče sad u dubljinu sad u duljinu, te je mjestimice debela kao noga. Tvar tako je mekana i prhka, da naj-

većom pomnjom ne mogoh veći komad izvaditi, nego je priposlana gruda. Što je to, nemogu reći. Ali se čini da su takodjer kosti. To se čini po ustroju tvari a i po tomu, da je prerez okrugao. Ako se najme lopatom zabode u piesak, vidjeti je na takovom mjestu u piesku bieli okrug, koji se onda u piesku dalje vuče.

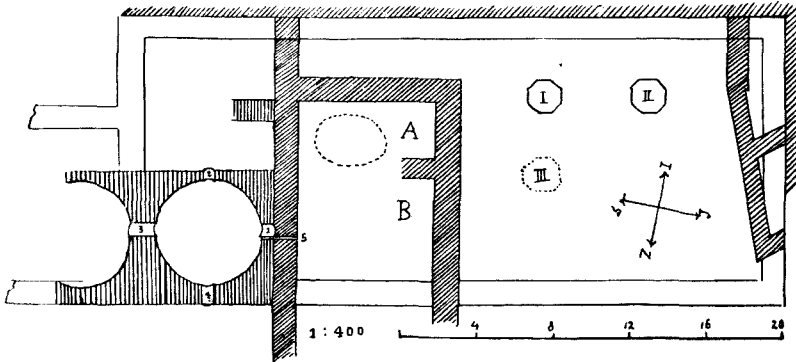
Meni je veoma žao, da nisam mogao dulje ostati i više naći. Nego ako mi kod vis. vlade izhodite podulji dopust, i ako mi potrebita sredstva pošaljete, pripravan sam u svako doba učiniti sve. — Stvari ću poslati čim se bolje osuše, da se ne razpadnu i nerazbiju. Nekoliko čisla pridržao sam za analizu, koju ću Vam čim dospijem, izraditi.¹

Preporučujuć se, nadam se, da sam Vašoj želji udovoljio, u koliko se u to kratko vrieme i sa tako malo troška moglo. Čekajuć na skori odgovor, ostajem Vaš štovatelj

Gustav Fleischer.

3. U Mitrovici, 3 studena 1885. — Veleučeni gospodine! „Svojim zadnjim listom obećah Vam, veleučeni gospodine, da ću Vam za koji dan priposlat nacrt kupelji ovdje izkopane; nu ovo svoje obećanje izvršujem sada tim, što ovom listu prilažem željeni nacrt.

U staroj pivari bijah već 9 kolovoza t. g., te nacrtah nacrt izkopanih rimskih zidina, koga takodjer ovdje prilažem. Pripomenut mi je ovo :

Ove zidine su sada, u koliko se u novom podrumu nalažahu, podvadjene.

Sastoje se iz 2 diela, lieva (kamenite zidine upravnimi crtami zabilježene) i desna (zidovi od opeke, certami na koso obilježeni). Oba diela su lošo gradjeni, poglavito ona dva 8-uglasta stupa, koja se vide na na-

¹ Bit će nam veoma drago. — Izpitivanje g. prof. F. svake je pohvale vredno. Nalažište je veoma zanimivo i važno, te zaslužuje dakako, da se nadalje i što točnije iztraži. Doba su ovo iz prve polovice srednjega vieka vrlo zapletena i tamna i u našoj povjesti, jer su nam i izvori sasvim nedostatni. Bude li moguće, naime dobije li arkeol. muzej dosadašnju dotaciju i za tek. godinu 1886, što je veoma dvojbeno, pošto napredak u znanosti po njevojih ne vodi dobru, onda je i tamo iztraživanju odzvonilo. Nedao bog. Uredništvo.

ertu (I. i II); ovi su samo obzidani a unutra opeke nabacane. Vele da je ovih stupova bilo još 1 ili 2 (mjesto sam na nacrtu za stup III označio piknjastimi crtami), nu ja jih više vidio niesam, pošto su tada već uklo-njeni bili. Srednji prostor bio je užim zidom (odlomak ovoga bješe sačuvan) razdieljen, te je u tako nastalom manjem prostoru (na nacrtu A) bilo van-redno mnogo ljudskih kosti (g. graditelj mi reče 3 m. široka preko 3 m. duga a do 2 stope debela naslaga); nalazile se pako na dnu¹. Osim na ovoj naslazi, nadjeno je po celom prostoru jošte mnogo ljudskih kosti, tako na pr. izmedju kamenitih zidovih.

Prostor B prostire se još dalje prama dvorištu i njevoj zgradi. Ka-meniti zidovi sačinjavaju kao dvie okrugle sobice sa 4 presvodjena otvora (1, 2, 3 i 4). Kod otvora 1 (br. 5) nadjeno je 1½ m. duga ciev sa-stojeća se od 1 stopu dugih cievi od opeke oblika četverouglasta. Gdje-koje imaju otvor po strani (Sad se nalaze te cievi u magistratu). G. gra-ditelj mi reče, da je ta ciev išla koso gore. Blizu otvora 4 nadjen je stup od biela kamena (vapnenca koji se jako krni, zato se i slova s lieve strane okrnila) do 0.80 cm. visok a 0.30 širok, sa nadpisom. Ovaj žalibože da je manjkav, pošto mu je sva sredina oblo izdubljena, a lieva strana oštećena.

O V A
 S T I
 X I
 S
 R
L

Taj je nadpis po želji vlasnika sada uzidan u pročelju nove zgrade desno. Vele da na ostalih stranah tog stupa neima niti kakovih slova, niti slika ili što drugog. Na gornjoj strani stupa u sriedi nalazi se otvor, u kojem je valjda bio učvršćen kip ili što drugo, što je na stupu stajalo.

Nadalje nadjen je kameniti stup četverouglast (bez napisa), samo 8 cm. širok i debeo a do ½ m. dug sa okruglom glavom (poput niskog kusočunja).

Osim ovoga mi g. vlasnik G. dragovoljno pokazao i dva odlomka ploča od opeke; kad su sa ovih odstranili mort, ukažu se na jednoj ploči dva ugljenom narisana čovječja lica, a na drugoj ploči ptica na dugih noguh, čovječije lice i slova ΘΑΡΑΣ (i ovo je ugljenom narisano). Ove ploče, stup i polukružni kamen nalaze se sad u pisarni vlasnika. Osim ovoga nije što drugo (n. pr. novca) nadjeno.

Spomenuti mi je još to, da je u istom dvorištu prijašnjih godina zidan podrum, te da je i onda rimskih zidova nadjeno, od kojih je jedan za podrum upotrebljen, pošto ga nemogoše razkinuti. Tada nadjena je ka-

¹ Ovo bi moglo biti. što Martigny zove *cubiculum*, veleć: *n' étaient à proprement parler que des sépultures de famille.* Uredničtvo.

menita ploča sa liepim likom dieteta (do $\frac{3}{4}$ m. visoko) en relief dobro izradjeno; uzidana je još sada u pivari, te se posve liepo vidi.

Osim ovoga nije nigdje drugdje (koliko ja znam, a to mi reče i velečastni g. opat) kopano.

Na temelju svega ovoga držim, da ovo nije bila bazilika (radi oblika zidova i loše gradnje), nego manji kakov hram (lievi diel) i katakombe (desni diel) radi vanredno mnogo nadjenih ljudskih kosti.¹ Toliko za sada. Završujem ovaj list sa opetovanim izražajem moje osobite odanosti prema Vam veleučeni gospodine. Vaš vazda pripravní štovatelj

Ignjat Jung, učitelj.

4. Muč Gornji, 30 studenoga 1885. — . . . Amo se često po štogod važnoga nalazi. Evo i sada odkrila se ruševina jedne sgrade s jednim podom na mozaik a drugim sa ugladjenim pločnikom. Namaz unutrnjih zidova bio je i obojadian. Kad se sve očisti, poslat éu Vam opis. Kod tizih ruševina našlo se dosad više predmeta; a sva je prilika, da ée se nać još veće. Uklapam dva bakrena novca tu našasta, i otisak nadpisa na opeki. Taj nadpis nješto oglodan, štijem ovako: LE G IIII F R. Treće slovo razmaknuto je od E, te mućno je reći, je li C ili G; i dva zadnja slova nisu sigurna. Tumaćite mi onaj bolji novac i ovaj nadpis.²

¹ Po našem mnienju ovdje bi se radilo o krstionici sa crkvicom iz IV—V. stoljeća. Kroz prva tri Kršćani nisu imali osobitih sgradja za krstionicu. Obično se kršćavalo na obali rjeke ili jezera. Prvi tragovi jednostavnih krstionica dolaze u podzemnicah rimskih (Boldetti *Cimit.* 20.). Za Konstantina Vel. počelo se krstionice graditi naposeb, ali uvijek u bližini i na način crkve, čega radi zvane *ecclesiae baptismales*. Tečajem VI. stoljeća krstionice nalaze se već u predvorju crkve (*narthex*) a zatim u nje nutrini. Krstionica Konstantinove dobe bila je ponajviše šestokutna ili osmokatna, ali više put i okrugljasta kapela, imajuća po sriedi koritance. gdje se kršćenje obavljalo, i bjaše dobro obskrbljena tekućom vodom. Veli Martigny: *Il étaient ordinairement divisée en deux parties, afin que les deux sexes s'y trouvasent séparés* (Cyrill. Hieros. Catech. — Aug De civ. Dei l. XXII. c. 13). Dolazilo se u krstionicu putem triema na stupovih naslonjena. — Sve ove bilježke sudaraju sa ovim našim nacrtom: te uprav grihota, da se izkapanja nisu ovom prigodom još dalje protegnula. Uredništvo.

² Oba su ta novca jako obrubljena; jedan je pako sasvim izglođan i satrt tako, da se o njem jedino kazati može, da je rimski, doćim drugi bolje saćuvan. u predku ima slova samo desno, naime — S P F AVG, a u zadku jedino u podkrajku oznaku. da je kovan bio u Sisku. Ovaj je drugi po svoj prilici cesara *Constans*, a i način ga stavlja u ono doba.

Opeka je pa o podosta starija. a njezin nadpis mora da bude ovako izrazen: LEG IIII F F. t. j. *legio IV Flavia Felix*. Ova *legio IV* pozvala se Flavia od cesara Vespasiana, koj ju obnovio, a kašnje dobi naslov *Felix* sbog sreće u bojevih. Nadstojništvo (*praefectura*) ove legije za dugo se nalazilo u *Singidunum* (Biograd) u gornjoj Mesiji. Ova legija s ovakovom oznakom dolazi u nadpisih izkopanih u gornjoj Mesiji (Biograd, Semendria, Glöovina), u dolnjoj Mesiji (Gigen) u Daciji (Maros-Nemeti, Ostroć), u Germaniji (Annali XI 141), u Gornjoj Panoniji (Budim, Soprun), te napokon i u dva nadpisa izkopana u Solinu (Mommsen III. n. 2001, 2021). U *Viminacium* (Kostolec) našlo se je i novca sa njezinim brojem IIII (V. Neumann I. p. 91, Eckhel II. p. 8). Opeka sa punim nje naslovom, kao na našoj, našlo se je podosta u Biogradu (Mom. I. c. n. 6326), i jedna u Mehadiji sa LEG IIII H, gdje po Mommsenu (I. c. n. 1631) mjesto H bjaše FF, ali zlo čitano ili izrazeno. Isti Mommsen. razlažućući o rimskom vojnićtvu u Dalmaciji (De provinciae Dalmaciae re militari I. c. p.

Našasta je jedna plitica od liepe crljene zemlje s rubom uzdignutim 4 cm. a promjera 27 cm., a sreda je nakićena cvietovim. Na žalost je razbijena. Za sada ne kažem dalje, a osobitim štovanjem ostajem

Vaš štovatelj i prijatelj M. J. Granić.

5. U Budinščini, 10 prosinca 1885.¹ — Veleučeni gospodine . . . Što se tiče tragova naselbine u mojem ribnjaku, koje vi nazivati izvolite *Terramara*, mi smo poslje odlazka vaše veleučenosti dalje kopali *sve do vode*, ter smo pronašli, da se u višini od prilike 1¹/₂ metra nalazi zemlja, koja je očevidno nametana prigodom, kad se je ribnjak dublje kopao. Izpod te naslage nalazi se ruševina u višini od blizu 1 metra, sastojeca najviše od ugljena i pepela, što je bezdvojbni znak, da je dotična naselbina nekoć postala žrtvom vatre. U toj naslagi nalaze se razni ostanci dolazeći od čovječje ruke, kano kamen, opeke, črepovlje, komadi željeza, kosti, koštice od bietaka i td., ali nismo ništa našli od kakve vrijednosti, osim jedne medaile olovne prikazujuće sliku razapetoga Isukarsta sa plačućimi ženami, ter napisom, kojega smisao mi ipak nije bilo moguće razabrati. Ta medaila nalazi se u rukuh moga sinovca Levina, koji će vam takovu sa inimi starinami priposlati. Osim toga nadjeno je tamo jedno olovno tane i jedan maleni odlomak kamena *Rauch Topas* zvanoga.

Izpod opisane naslage pepela nalazi se sam čisti mulj sivkaste boje bez ikakvog traga kakova predmeta dolazećega od čovječje ruke. U tom mulju nalazili smo redom zaoštrene hrastove pilove od prilike 20 do 30 centimetara debele, te tako sveže, kano da su sad posečeni. Ti pilovi nalaze se redom, u daljini od prilike jednoga metra zabijeni, gdje se ipak strogo na liniju nije pazilo. Pošto se ruševina kroz cieli otočić proteže, to slutim, da se ti ostanci pilova kroz sav toliki otočić protežu izpod pepela.

Misli li vaša veleučenost, da ti ostanci imadu za iztraživanje starina u znanstvenom obziru kakovu vrijednost, to izvolite u proljetje nastaviti to kopanje kroz cieli otočić, a ja ću u ostalom rado podupirati to poduzetje kolikogod budem u stanju.

Petar Horvath.

6. U Korčuli, 10 prosinca 1885.². — Veleučeni gosp. uredniče! Iz Čepikuća do Trebinja (u Hercegovini) biće po prilici četiri sata hoda.

280), nije toga mnienja, da je ova legija ma kada u Dalmaciji i za kratko stanovala; veli samo, da su se ondje našli nadpisi (n. 2004, 2021), koji spominju njezine vojnike ovamo došle *propter causam aliquam singularem, cuius ratio reddi non potest*. B. Borghesi (*Annali dell' Instituto Archeol.* 1839 p. 144) pako mnije, da je ova legija, prije nego se u Gorn. Mesiji nastanila, za njeko vrijeme sustala u Panoniji: *è molto probabile, che innanzi di passare nella Mesia, si sia fermata nella Pannonia, troppe essendo le memorie che ha lasciate in quella provincia e nell' annessa Dalmazia riferite dal Sestini (Viaggio di Valacchia p. 283 e 285), dal Pococke p. 121, dal Grutero p. 536, 6, dal Zaccaria, Marni saloniti p. 15. 13, e dal Muratori p. 812. 4. a cui si avrà da aggiungere questi altra che credo inedita comunicatami dal Kellermann e serbata dalla casa Ergovaz nella città vecchia (di Spalato) in Dalmazia*. Naša opeka, evo sada odkrita u Gornjem Muću, sve bolje bi podkriepila Borghesievo mnienje.

Uredništvo.

¹ V. Viestnik 1885, str. 98.

² V. Viestnik 1885, str. 121.

Kad sam stigao onamo, bilo je u zahod sunca, pa nije bilo moguće, da što god izpitam onaj dan.

Dnevinice na Malu Gospu podranim, te ću u selo Pećinu (k sjeveru) u 1 sat hoda. Ovo je sasviem maleno selo, al je i u njemu našijeh srarina. Na mjestu *Gomile* starinsko je groblje, te je tu samo pet ploča, t. j.: 1. Ogromna ploča porubljena tako rečenijem narodnijem prostijem vezom *prutkom*. Na ploči je štit, a u štitu ruža, a poviše nje luk i tetiva poput onijeh, što se vide na spomenicima rimskih *sagitarija*. 2. Ogromna ploča bez znakova. 3. Ploča porubljena. Na svakomu joj je kraju po ruža. Na njoj je veliki krst, a s lieve strane polumjesec okrenut niz doli. 4. Ploča porubljena prutkom. Na njoj je s desne strane štit, a na njemu polumjesec okrenut niz doli, a izpod mjeseca velika ruža. Za štitom je pravi mač, a s lieve je strane golem krst. Izmedju štita i krsta (malo poviše) zapet je luk i tetiva, kao pod br. 1. 5. Ploča porubljena. Na njoj je štit poput barjaka (zastave). U štitu je ruža, a izpod nje luk i tetiva, kao gori.

Na groblju su dvije ogromne predh. gomile. — Opazit mi je, da je na ovijem stranama sila predh. gomila, te sam nabrojio evo uz put sliedeće:

a) Osobito je velika predh. gomila više *Turkovića*, te se to mjesto zove *Podgomilje*, a tu jih je *sedam* omanjijeh. b) Malo je podalje *Kladovu Gomila*. c) Niže nje je *Drenova Gomila* d) *Toranj Gomila*. e) Na mjestu su *Gomilice* tri velike gomile. f) *Velika Gomila*. g) Na ravnini je *Buljkova Gomila*. h) *Gomila* na *Gradini*. i) *Gomila* na brdu *Ostrvici*. j) *Gjevina Gomila*. k) *Gomila* za *Popraškijem Dolom*. l) Kod *Donje Trebinje* je pet predh. gomila. Osim spomenutih, kažu mi seljaci, da jih se može najmanje nabrojiti iz sela Pećine do Popova dvadeset, a to sve velikijeh.

U *Bliznicama* (kod Pećine) je u dolu nješto malo stećaka, t. j.: 1. Ogromna ploča. Na njoj je \square , te mislim, da je kamenarsko mjerilo. 2. Ploča. Pritisnula je gruda, te se nezna jeli na njoj znakova. 3. Isto. Malo je podalje pet ogromnijeh stećaka. Na njima nema znakova, a ravni su u vrhu kao velike ploče.

U *Golokordićima* je prosta ploča, a pod njom je (kako mi kažu) sila božja kosti, baš kao da se je tu velika krv prolila, te da je tu skupa ukopana sva izginula četa.

Kazivao mi je neki Vučićević, da su jednom seljaci ongdje u Pećini razkopali staro-bosanski grob, te da su u njemu našli kosti, a uza nje *bardak*. Ja ovo niesam vidio, al bi bio svakako riedak slučaj, jer se u starobosanskijem grobovima riedko nalazi domaćijeh posuda.

Daleko od *Trebinje* (put sjevero-zapada) po s. hoda je velika staro-bosanska nekropola, a tu je blizu i novo greblje. *Spasje greblje* je veliko, te je tu do *sto* i *dvadeset* spomenika. Ovgdje su stećci veliki, ali su ponajviše bez znakova. — Samo ću zabilježiti stećke sa znakovima, a počecu sa sjeverne strane: 1. Velika ploča na njoj je golem krst. 2. Malena ploča. Na njoj je krasan krst. 3. Ogromna ploča. Na njoj je ukresan jelen u bijegu, a za jelenom se otisnuo vitez na konju. 4. Ploča. Na njoj je krst. 5. Ploča. Na njoj je ukresan velik mač. S desne mu je strane

polumjesec okrenut niz doli i malko nagnut put juga. 6. Ploča. Na njoj je velika ruža. 7. Ploča. Porubljena je okolo *prutkom*, a na njoj je štit. 8. Ploča porubljena. Na njoj je ukresan vienac. 9. Ogromna ploča. Posred nje je kupa. 10. Ploča poput stečka. Na njoj je vienac, a u viencu velika ruža. 11. Ogromna ploča. Na njoj je vienac (kao i na opisanoj), al je ruža dosta pokvarena. 12. Isto kao pod br. 10—11. 13. Ploča porubljena. Na njoj je štit, a za štitom mač. 14. Ploča porubljena. 15. Ploča porubljena. Na njoj se nevide znakovi, jer je zaraštena pod gorom. Uza ovu je ploču ogradjen grob novijega doba, te je po tomu suditi, da se je ovgdje narod kopao još i za osmanskoga gospodstva. 16. Ogroman stećak. U vrhu je ravan i bez znakova, te je i slabo ukresan. 17. Ploča. Na njoj je ogromni krst. 18. Isto. Na njoj je krst. 10. Malena ploča. Na njoj je krst. 20. Ploča zarubljena širokijem prutkom. Na njoj je položen predmet (kao osoba na odru), ali prieči lišaj, da se ovo dobro nezazna. — Ova je ploča kod drevnoga i ogromnoga duba. 21. Ploča. Na njoj je ogromna ruža. Niže ruže je spet luk sa tetivom, a niže luka nož. 22. Nasred groblja je *otarište* u suhozidini (sada je padeno), a u njemu su dvije bosanske ploče bez znakova. — Ovgdje je po svoj prilici bila crkva Sv. Spasa, ili je ongdje u davna doba bio ukopan kakav vojvoda ili knez *Spasoje*, pa se po njemu tako i prozvalo groblje, kao to obično biva. 23. Stećak (slabo ukresan). Na njemu je krst, a izpod krsta kupa. 24. Ploča. Na njoj je ruža. 25. Stećak u vrhu ravan (slabo je ukresan). Na nogama mu je kupa, a izpod nje krst. 26. Stećak poput ploče. Na njemu je nožica bez noža. 27. Ploča (izpod duba). Na njoj je krasna ruža. 28. Ploča poput stečka. Na njoj je kao zasadjen barjak, al je to pokvario lišaj, te se dobro nepoznaje. 29. Ploča zarubljena, ali slabo. 30. Isto. 31. Ogromna ploča poput stečka. Zarubljena je *prutkom*, ali dosta slabo. Opazio sam da je u ovom groblju izrazbijano dosta ploča. U obće se može kazati, da su u *Spasoju Greblju* opisani steći loše izradjeni, te se nemogu ni iz daljega uzporediti sa spomenicima na Boljunima, Radimlju, Glumini, Vidostaku itd. Ovi nam steći (u tolikoj množini, a na jednomu mjestu) svjedoče, da je na Trebinji u stara doba bilo dosta našega naroda, al se taj narod ponajviše bavio stočarstvom, te mu nije tako bio pristupan alat kao u ostaloj Hercegovini. U Hercegovini je kamenarski zanat donekle bio razvijen, pa su spomenici na Trebinji u tomu pogledu izostali, te se mogu njekako uzporediti sa bosanskijem stećcima u njekijem krajevima.

Spomenuti mi je, da je na *Koritima* (kod Trebinje) na putu ukresana ploča, a neprenešena. — Kazuju mi, da je u *Zatmorju* (k jug.-ist. od Trebinje) kod kuće *Nika Potrebice* golem krst i tri stečka.

Ovom mi je sgodom napomenuti njeke članke štampane god. 1884 u „Sarajevskom Listu“, jer nezasluznju, da se tako brzo zaborave, kao što to biva od svih radnja, koje su tiskane u podlistcima političkijeh novina.

U br. 112, 112 itd. spomenutoga lista opisao je njeke naše starine preosvešteni gospodin Savva Kosanović, a meni je kao savjestnu sabiraču našijeh nadpisa i starina spomenuti svačiju i najmanju radju u tomu pogledu, jer je ovo istom početak, a do nade mi je, da će se drugčije

unaprieda nastaviti ovaj rad, kojega sam ja sam započeo, mogu po duši, da kažem, a to samom moralnom podporom našega prvaka historika i arkeologa prof. Sim. Ljubića Njemu hvala do groba!

Pr. gosp. Šavva u prvomu je članku opisao *Planinu Ozren i Manastir Ozrenski*. Tu navadja tri slovinska nadpisa s one crkve, te rek bi, da je prvi znamenit, jer je od god. 1191.

Drugi je članak *Njekoliko rieči o starinskom groblju u Bosni*. Tu napominje u obće stećke, pa onda rimske grobove, te veli, da jih je u *Pljevljima* (na Ilinu brdu), u *Rogatici*, *Goraždu* i duž cijele doline drinske, u *Glamočkom* polju, *Kiseljaku*, *Blažuju*, *Stôcu* itd. Opazit mi je, da je u *Stôcu* rimskih starina; te su bile od mene opisane u *Viestniku*, ali do sada nijesam ušao u trag groblju. — Gosp. Kosanović opisuje na dalje rimske starine u *Gostilju*, zatim spominje starobosansko groblje, te navadja i jedan nadpis. Kaže, da se u mjestu *Žitjebu* nalaze nekakvi jeroglifi (!?). Iz *Rogatice* u *Glasinac*, kod hana *Stjenice*, je starobosanska nekropola, a u njoj do 150 stećaka. Kaže, da je na *Glasincu* dosta stećaka, a da jih je prije bilo preko 500.

U trećemu su članku *Iskopavanja u Bosni*, te je tu naveden i članak preveden iz *Fremdenblata* (1884, br. 270 od 30 rujna), te se bavj o rimskoj naseobini *Stnekli* (?). Tu je naveden u članku i otisak rimskoga nadpisa *Augusta Aureliana*.

U četvrtomu članku piše se o nekakvijem novčanijem kalupima, što su se našli u selu *Jagodnjoj*. U istomu članku navadja dva starobosanska nadpisa, koje sam i ja opeta objelodanio u *Javoru*, (1885 (XII) br. 9 str. 277—280) po narisu g. Pavkovića, uz malenu razpravicu.

U petomu su članku *Bosanske starine*. Tu opisuje onu drevnu crkvu na *Dobrunu*, te navadja dug i znamenit nadpis, pa misli, da je iz IX v.

O spomenutoj crkvi i o nadpisu bavio se je u posebnu članku *Manastir Dobrun g.* Ljub. Kovačević u br. I (god. II. 1885 str. 18—23.) *Starinara Srpskog Archeološkog društva*, te je gledao razlogom da dokaže, da manastjer spada kašnjoj dobi.

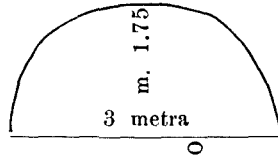
Svakako, do skromna mi je mnenja, da nije lasno pročitati nadpis po *fac-similu*, te će istom onda biti dobro objelodanjen, kad ga kakav strukovnjak pomnjivo na mjestu izpita, a ovo su do sada samo nagadjanja.

Ovo sam samo po debelu spomenuo, a da nepanu u zaborav spomenuti članci pr. g. Kosanovića, jer se u nas obično sve lako i brzo zaboravlja! Vaš štovatelj

Vid Vuletić-Vukasović.

7. Muć Gornji, 21 prosinca 1885. — Muć je uprav prepun arkeološkičkih spomena i starina. Ali se veći dio samo slučajno nalazi, jer nema novčanih sredstva za redovito i umjetno izkapanje.

Po kilometra daleko k istoku od ove župničke crkve našli su se ostanci njekoč velike i bogate sgrade. Odkrivene su do sada dva sobe; prva gornja od sjevera a druga pram podnevu po metra na niže. I na jednoj i na drugoj tlo je popločano sitnim bielim kamencima na mozajko. Donja nemože se ni zvati sobom, jer uprav izgleda kao obiteljsko neveliko kupalište. Evo joj oblik:

S donje strane vidi se šupljina, u koju ulazila olovna ciev, i kroz koju voda bi se izlievala. Zamaz na zidovim ovog domaćeg kupališta bio je na mjestim u crljeno obojadisan, a boja se lipo uzdržala. Vanka gornje sobe našlo se komada opečnih cievi, kroz koje bi voda dolazila. Našla se plitica od liepe crljene zemlje u sriedi izdubinam nacvietana, koja se na rubu izdiže do cm. 4, a promjera imade cm. 27¹/₂. Štota da je razbijena na više komada. Našla se dva bakrena novčića od rdje ištetena te zlo sačuvana; rekao bi da je jedan *Constans* s *aug.* Uklapam liep komad bakreni, a nebi znao čemu je mogao služiti.¹ Našla se gvozdena dudla liepo provrćena. Suviše dva komada opeke; na jednom obični nadpis: *Coh. VIII. Vol.*, a na drugom nadpis ovdje prvi put iznadjen: *LEG IIII F · F.* Očevidno sgrada se dalje pružala k istoku, ali radi mraza i jake studeni kopanje bi obustavljeno. Za sada dakle budite zadovoljni i s ovim kratkim opisom.

Muzealni povjerenik M. J. Granić.

Razne viesti.

Arkeologičko Društvo u Crnojgori. — Gosp. Marko Dragović, tajnik vladin kod bogoštovja i nastave, izdao je *Uputstvo* za sabiranje gradiva tičuća se poviesti, zemljopisa i starožitnosti Crnegore. Predlaže i to, da se na Cetinju arkeologičko društvo podigne. Samo što brže.

Dalmatinski rudari za rimskoga vladanja u Erdelju. — U drugoj sjednici arkeolog. sastanka u Pešti (4 kolov. 1885) gosp. Gavril Téglás pročitá razpravu o rimskih rudah u Daciji, te po Pester Lloydu od 4 kol. 1885 reče: „*In Zalatna hatte die Bergwerksdirektion ihren Sitz, und es bildete sich daselbst eine dalmatinische kolonie (Ampelum)*“.

Program c. k. Velike Gimnazije u Spljetu za školsku godinu 1884/5. U Spljetu 1885. — Ovogodišnji program spljetske gimnazije medju drugimi osobito se iztiče po dvie veoma zanimive i vrstne razprave, koje su u njem natiskane. Prva je od ondješnjega profesora I. Menegello Hvaranina pod naslovom: *O robovih u herojsko doba po Ilijadi i Odysseji.* G. profesor izerpio je podpunoma ona glasovita djela u što se predmeta tiče, te tu gradju uredio i predočio u tako podpunoj slici, da ni najmanji potez ne muti sklada, kojim se ona osobito odlikuje. — Druga je razprava slavno poznatoga g. Franja Bulića ravnatelja istoga zavoda pod naslovom: *Salona (Colonia Martia Julia Salonae).* Bulić rise uprav

¹ To je rimski ključ.

majstorski nutarnji municipalni ustav ove rimske naselbine, a crpi za to gradju mal ne svu iz najvierođostojnijega vriela kao što su nadpisi. Obećaje, da će u susljednih programih razpravljati dalje o obretih Solinskih i o palači Dioklecianovoj i njezinih spomenicih (stolnoj crkvi i krstionici). Ovu je razpravu za sada napisao italijanski, pošto je poglavito namjenjena djakom višjih razreda, u kojih još danas u onom zavodu italijanski je žalibože naukovni jezik. Veli napokon, da će ista razprava i obširnija još ove godine na svietlo izaći i hrvatski.

Stridon o Sidron patria del massimo dottore san Girolamo, rivendicata alla diocesi di Sebenico, di monsignor Ant. Gius. Fosco vescovo di Sebenico itd. Sebeniko 1885 (Estratto dal foglio Diocesano), str. 51 u 4-ni. — Presvietli pisac, uvjeren i slavnim N. Tommaseo, da još nije pravo ustanovljeno, gdje je ležao grad Stridon, rodno mjesto sv. Jerolima, misli, da ga je on našao, te oboružan liepim znanjem i dosta zreloom razsudom, stupa hlabro u boj. Veli najprije, da svi dosadašnji spisatelji, koji su se bavili ovim predmetom, pripoznavaju Sv. Jerolima za Dalmatinca, ali da Dalmaciju produžuju kako komu treba, da svoje mnjenje opravda. Ovdje nam je primjetiti, da ga Stanković hoće Istriancem, Romani Italijancem itd.

Veli dalje 1. da se je prava Dalmacija i u vrijeme sv. Jerka sterala od Krke do Neretve, od otoka do Ardijskih gora; te da se je i onda razlučivala od Ilirije, Liburnije, Istre i Panonije kao posebno tjelo; 2. da će on naći pravo mjesto, gdje je ležala Tolomejska *Sidrona*, a da po sudu svih spisatelja *Sidrona* je što *Stridone*. — Opisuje zatim naposeb Liburniju, Istru, Ilirik, Panoniju i Dalmaciju, te ponjekako i njihove granice označuje, ali kako su bile do Augustova doba a ne za sv. Jerka (pogl. I—V); sve to ponajviše na temelju Farlatova kazanja. Poznato je, da je August protegnuo granice Dalmacije do Rase (Arsia) sada u Istri, a napram Panoniji preko Bosne do blizu Save, a tako i na jugu do Drilona; te od tada ime Liburnije izčeznulo, a Ilirik na kraće stegnut. Ove je granice imala Dalmacija i za sv. Jerka. — U pogl. VI. iz samih spisa sv. Jerka pisac dokazuje, da se sv. Jerko smatrao za Dalmatinca. U pogl. VII i VIII trudi se po novijih piscih dokazati, da je *Sidrona* ono što i *Stridone*; da njezino sielo bjaše u *Sedram-iću*¹ mjestancu u Drniškom kotaru (nekaže, imali tu tragova rimskim starinam), i da je porušena od Gota god. 390. Apendini je na temelju Tolomejskih zemljovida utvrdio, da je ležala u Strigovu kotara Kninskoga. U pogl. IX. nabraja Jerkovu rodbinu; u X, da je svoje radnje u pero kazivao; u XI, da je Stridon vjerojatno Solinskoj biskupiji pripadao, ali ne sam sv. Jerolim, budući se dao rediti uz uvjet, da nebude ma kojoj biskupiji svezan; u XII, da ga i rimska vlast za Dalmatinca smatrala i kardinalskom časti odlikovala; te napokon u XIII, da su ga za Dalmatinca držali i njegovi suvremenici *Paladio Galata* i *Lucio Destro* i mnogi drugi spisatelji kasnije dobe.

Nego sv. Jerko, spominjajuć svoje rodno mjesto, veli izrično „Dalmatiae *quondam* Pannoniaequae confinium fuit“, to jest, da je *njekoć* ležalo na granici Dalmacije i Panonije. On dakle ne govori o Dalmaciji svoga vremena, t. Augustovoj, koja se je još i tada protezala od Raše do Dri-

lana, s čega se mogao punim pravom nazvati Dalmatincem, nego govori o Dalmaciji predaugustovoj, t. j. o onoj, koja se širila od Krke do Neretve; o kažuć, da je Stridona njekoć ležala na granici Dalmacije i Panonije, htjede da tim označi, da Stridona nije ležala ni u ondašnjoj Dalmaciji ni u ondašnjoj Panoniji, nego u nekoj trećoj pokrajini, i to na mjestu, gdje su se sve tri sticale. A ta treća pokrajina bjaše Liburnija. Ove pako tri pokrajine, Dalmacija, Panonija i Liburnija graničile su među sobom prije Augusta na izvorih Krke blizu Knina, ondje gdje Apendini naravnim nagonom stavlja Sidronu ili Stridonu. *Sedram-ić*, koj leži daleko izpod Drnisa k moru, te u predaugustovoj Dalmaciji, po nas nezaslužuje, da se i ma kako u račun uzme.

Mi smo o ovom predmetu podugu razložili u časopisu „La Dalmazia“ 1847 br. 5., t. j. 39 godina prije, a onako i danas mislimo da je pravo.

Untersuchungen über Quantität und Betonung in den slavischen Sprachen. I. Die Quantität in Serbischen. Von August Leskien. Leipzig 1885. — Slavno sasko društvo znanosti u Leipzigu poslalo je ovih dana našem hrv. arkeol. društvu u zamjenu ovaj prvi svezak obseznoga gori označena djela sastavljena od njegova pravoga člana i profesora slavenskih jezika na ondješnjem sveučilištu Augusta Leskiena.

Ovaj je započeo svoju radnju sa hrv.-srbskim jezikom, jer je u ovom naglasak veoma pomičan, te mu se može pomoću čakavštine i ruštine tako pronaći staro mjesto; a uz to su mu razlike kvantiteta fine i stalne. Građi na temelju Daničićeve „Osnove srpskoga ili hrvatskoga jezika“. Leskien već je dobro poznat u nas kao strukovnjak medj prvimi, a ovo djelo sve bolje to mnijenje potvrđuje.

Izvjestija S.-Peterburgsnago Slavjanskago Blagotvoriteljnago Obštestva — izlaze mjesečno u Petrogradu u svezcih od tri arka. Bave se o napredku sveobćega slavenstva. Naručba u Petrogradu na plošt. *Aleksandrinskago teatra* br. 7. Ciena dva rublja.

Balkan, — beletristički list, koj će počam od nove godine svakoga 1 i 15 u mjesecu izlaziti na dva tiskana arka u velikoj osmini, urešen sa izvornimi slikami, uz cieniu od 6 for. pod uredničtvom dobro poznatog pisatelja Augusta Harambašića. Uz list stoji stalan književni odbor, koj će nad njim voditi glavni nadzor, u svakom pogledu. Mi ga toplo preporučamo.

Bullettino di archeologia e storia Dalmata. Anno VIII. 1885.
Nr. 10. — 1. Osservazioni sopra le iscrizioni trovate a Salona e sue adiacenze, del comm. G. B. Rossi. — 2. Iscrizioni inedite. — Prinosak poznavanju starina rimske Liburnije. — 3. Descrizione delle lucerne fittili che si conservano nell' i. r. Museo di Spalato. — 4. Il Podgorie. — 5. Serie dei reggitori di Spalato. — **Nr. 11.** — 1. Osservazioni sopra le iscrizioni ecc. — 2. Iscrizioni inedite. — 3. Prinosak poznavanju starina rimske Liburnije. — 4. Descrizione delle lucerne fittili ecc. — 5. Funerali di Marina Cupilli. — **Nr. 12.** — 1. Iscrizioni inedite. Brattia del prof. O. Dr. Hirschfeld. — 2. Osservazioni sopra le iscrizioni ecc. — 3. Iscrizioni inedite. Salona. — 4. Prinosak itd. — 5. Descrizione delle lucerne fittili ecc. — 6. Una divota processione di soldati.

Izpravak. — Viestnik 1885 str. 100, r. 12. *cun oribus*, čitaj: *cun(m)* (success)oribus. — Str. 100, r. 22. PEIRO, čitaj: PIERO.